

IL Y A LONGTEMPS QUE JE T'AIME

Filmesthetische bespreking

Evelien van Vessem

Week van de Franse Film 2009-2010 / Cinemagie

CINEMAGIE

Vragen voor de leerlingen

- 1 Regisseur Claudel wil met beelden aantonen dat Juliette mentaal in een gevangenis zit, ook als ze al bij haar zus Léa is.
Bewijs
  - met beelden van Juliettes lichaamstaal
  - met beelden van Juliettes omgeving.
- 2 Juliette maakt een moeizame evolutie door van die mentale gevangenis naar de acceptatie, naar het aanvaarden dat ze zelf ook recht op een leven heeft. Je kunt die langzame verandering al merken aan de manier waarop ze zich kleedt. Bewijs.
- 3 De kleren van de andere personages zeggen ook iets over hun onderlinge verhoudingen, de rol die ze spelen in het gezin of over hun persoonlijkheid of verleden.
Kijk eens naar de kleren van
  - Léa in vergelijking met die van Juliette
  - de twee kleine meisjes in vergelijking met de rest van het gezin
  - Michel
  - Papy Paul
  - Fauré.
- 4 Water is heel belangrijk in de film. Waar staat het voor? Vind je voorbeelden van metaforisch gebruik van water?
- 5 De muziek is heel bewust gekozen. Het liedje “A la claire fontaine” is daar het beste voorbeeld van. Wat symboliseert het? Hoe draagt het bij aan de mentale genezing van Juliette?
- 6 Zijn er nog andere momenten in de film waar de muziek duidelijk heel goed en ten dele om de symbolische waarde gekozen is?

Antwoorden voor de leerkracht

1 Lichaamstaal:

Bij de eerste beelden zit Juliette erg verkrampd op haar stoel. Haar mond is een streep, haar schouders zijn opgetrokken. Ze zit gevangen in zichzelf. Als ze iemand hoort komen en het is Léa niet, lacht ze schamper alsof ze zich kwalijk neemt dat ze ergens op gehoopt heeft.

9'59": Juliette kijkt rond in haar donkere kamer. Het raam is verdeeld in kleine ruitjes, wat de indruk van tralies wekt. Juliette is onbeweeglijk, star, verkrampd, gevangen in haar cel, in zichzelf. (Bij het laatste gesprek in de film zegt ze tegen Léa: "De ergste gevangenis is de dood van je eigen kind.")

26'56": Juliette zit op het bed met haar armen om haar knieën, een heel afwerende houding die je niet zou verwachten van iemand die in het bijzijn is van iemand met wie ze uit vrije keuze seks heeft gehad. Ze kan zich niet geven, omdat ze gevangen zit in zichzelf. Haar lichaamstaal verradt dat.

Naarmate de film vordert, zien we Juliette steeds meer ontspannen worden, haar lichaam is steeds minder verkrampd. De psychologische ontspanning (ze heeft immers de boete gedaan die ze zichzelf opgelegd heeft) vertaalt zich in een lichamelijke.

De omgeving:

3'40": de eerste blik in Léa's huis is over de railing van de trap, een beeld dat je ook van een galerij in een gevangenis zou kunnen hebben. Het valt op dat de camera statisch blijft terwijl Léa de kamers aanwijst (je zou verwachten dat de camera haar vinger volgt, maar we blijven als een bewaker de twee vrouwen bekijken). Pas anderhalve minuut later (4'14") verandert het camerastandpunt.

5'44": Juliette is alleen in de woonkamer terwijl Léa de kinderen haalt. Ze is op afstand gefilmd, alsof ze geïntimideerd is door alle meubels en spullen om zich heen. Ze lijkt verloren in de ruimte.

20'55": De sociaal werkster komt langs. We zien Juliette door het raam van de deur, die bestaat uit kleine vierkanten van glas-in-lood. Weer wordt het idee van tralies opgeroepen.

22'07": Even later praten Juliette en Léa over de reden voor de adoptie. Juliette heeft het gevoel dat het om haar is dat Léa geen eigen kinderen wilde. Aan het eind van het gesprek zit ze met haar rug naar een ruitjesgordijn. Weer het gevoel van tralies. Hier zit ze ook vast in haar schuldgevoelens. Merk op dat Léa een kom met twee goudvissen achter zich heeft. Ook zij zit gevangen door Juliettes daad.

23'45": Bij haar sollicitatiegesprek met Dupuis heeft Juliette een raam achter zich dat in vakken verdeeld is (weer de verwijzing naar tralies) waardoor je mensen ziet werken. Juliette is afgescheiden van hen zoals ze in de gevangenis afgescheiden was van de "gewone" wereld. De mensen aan de andere kant van het raam zijn (doordat ze met telelens gefilmd zijn die scherp staat op Juliette) schimmen.

26'24": Juliette gaat naar een café na haar gesprek met Dupuis. Op de vensterbak achter haar ligt een stapel boeken. Ze vertelt later aan Papy Paul (33'16") dat in de gevangenis er altijd een stapel boeken naast haar bed lag, om haar af te schermen van de wereld zonder haar. Het beeld is een vooruitwijzing.

27'53'': De zussen zijn met de kinderen in de dierentuin (gevangen dieren). Om zeker te zijn dat de kijker de metafoor doorheeft, zegt P'tit Lys ook nog dat dieren vrij horen te zijn, dat alleen slechte mensen gevangen mogen zitten.

30'50'': Er is een etentje met Michel, Samir en Kaisha. Michel en Juliette praten en lopen door het huis. Er zijn voortdurend traliemotieven achter hen: een in rechthoeken verdeeld raam, de spijlen van de trap... Later zal blijken dat Michel zijn eigen gevangenis kent – de dood van zijn vrouw – en dat hij door zijn baan als leraar in de gevangenis zich het leven daar wel kan voorstellen. (Dat Michel ook bezig is met gevangen zijn blijkt later in het museum, waar hij Juliette het meisje toont dat gevangen zit in haar lijst (47'30'').

38'38'': De zussen praten over de ouders die Juliettes bestaan ontkenden. Léa zit op een bankje, Juliette wandelt rond. De ramen achter Léa hebben tralies, ook achter Juliette zijn er traliemotieven (in de lantaarnpalen, de deur van het grote huis...)

Die traliemotieven komen de hele film door voor. Als Juliette bij mevrouw Balboukian is, heeft die een traliemotief achter zich, op ongeveer 1 uur zien we de vrienden aan tafel door het raam dat een ruitmotief heeft...

41'50'': De zussen gaan zwemmen. In het zwembad zelf is een ronde ring aangebracht. De eerste keer blijven de zussen daarbinnen, alweer afgescheiden van de rest van het bad en de mensen. De tweede keer zwemmen ze aan de buitenkant, symbolisch voor de grotere openheid, ook tegenover de buitenwereld.

47'51'': Michel en Juliette komen uit het museum en hebben een met gouden krullen versierd traliwerk achter zich, vooral Michel. Zijn gevangenis was dan ook fysiek minder hard dan die van Juliette, en omdat hij er bijna niemand over verteld heeft, ook minder zichtbaar.

- 2 In het begin heeft Juliette ouderwetse kleren aan: een bloesje dat tot boven toe dicht is, een plooirok – streng, alsof het uiterlijk voor haar geen belang heeft (Léa heeft haar blinkbaar modernere kleren gestuurd maar die heeft ze niet aangedaan), alsof ze zich zo ook wil straffen.

Wat later draagt ze een lange winterjas (bijvoorbeeld nog op 38'38''), bijna tot op haar enkels. Die jas lijkt haar af te schermen van de wereld. (We zien vaker dat Juliette kleren gebruikt als bescherming tegen emoties, tegen het medelijden van anderen: bijvoorbeeld het wollen vestje dat ze strak om zich heen trekt als ze met Michel bij het kampvuur staat en Michel zegt dat hij (als enige) gelooft dat ze in de gevangenis heeft gezeten)

(1u01'22'') of op 1u27'28'': Juliette is in paniek weggelopen uit de mensenmassa bij de dancing. Als Léa haar aanraakt, trekt ze meteen haar jasje aan.)

Geleidelijk aan gaat ze kortere, modieuzere en meer onthullende kleren dragen. Na de lange jas komt een halflange bruine jas, tenslotte een kort blazerachtig jasje. De neklijn van haar bloezen en truien wordt ook steeds lager, uiteindelijk zien we haar in mouwloze, nauwsluitende topjes. Het is alsof ze met de overtollige stof van haar kleren ook steeds meer haar afweer tegen de wereld aflegt, en ze dichter bij zichzelf komt en bij de acceptatie van wat ze heeft gedaan. Opvallend is ook bij Michel thuis (hij zit op de bank, zij zit er tegenaan en kijkt niet naar hem) waar ze vertelt over haar leven in de gevangenis. Ze heeft blote voeten, ze geeft letterlijk een figuurlijk een stukje van zichzelf bloot. Net zoals ze in slaap valt bij papy Paul als ze voor het eerst van Luc op de meisjes mag passen, lijkt ze Michel voldoende te vertrouwen om zich letterlijk gedeeltelijk bloot te geven.

- 3 Léa heeft van in het begin haar eigen stijl: modieus, zwierig, ondanks soms de gebloemde rokken en bloesjes toch no-nonsense, met platte hakken. Zij kiest hoofdzakelijk voor gedempte kleuren: bruin, grijs, blauwgrijs, ecru. Juliette draagt dezelfde kleuren. Het

wijst op hun verbondenheid en hun gemeenschappelijke verleden. In het zwembad hebben ze op 1u26'30" zelfs identiek dezelfde badjassen aan (Léa zegt daar dat ze altijd al op Juliette heeft willen lijken). Dat is niet toevallig, het is juist in het zwembad dat ze aanvankelijk het meeste open zijn tegen elkaar.

De kleine meisjes dragen gewoonlijk fellere kleuren, zoals het rode rokje van P'tit Lys in de dierentuin (27'53"). Die kleuren veruitwendigen de onbevangingen van de meisjes, vooral van P'tit Lys, die met haar onschuldige vragen onbedoeld steeds de vinger op de wonde legt. Niet alleen de kleren van de meisjes zijn felgekleurd, ook de kamer van P'tit Lys is roze, wat een heel mooi beeld geeft op 1u14'. Het meisje ligt in bed, de lamp geeft een warm licht, er is een roze schijn om P'tit Lys en Léa. Het ziet er heel knus en veilig uit. Alweer niet toevallig zo gekozen: het gesprek gaat over Juliette die vroeger Léa beschermde (en heel mooi: nu is het Léa die Juliette probeert te beschermen).

Papy Paul, die door het feit dat hij niet kan praten maar wel meestal vrolijk en altijd vriendelijk is de indruk geeft even onbevangingen te zijn als de kleine meisjes, draagt gewoonlijk een rode kamerjas.

Michel draagt gewoonlijk ook gedekte tinten: donkerblauw, grijs, bruin. Hij draagt net als de zussen dan ook een verdriet met zich mee.

Politiekapitein Fauré draagt kleurrijke maar gekreukte overhemden (dat ze gekreukt zijn is een beetje clichématig: hij vertelt dat hij alleen woont – er wordt gesuggereerd dat hij een vrouw nodig heeft om voor hem te zorgen). Dat staat hier in tegenstelling tot hoe hij zich voelt: hij zal immers zelfmoord plegen. Kleedt hij zich voor Juliette zo kleurig? Bij hun laatste gesprek krijg je het gevoel dat hij teleurgesteld is door Juliettes koele reactie als hij zegt dat hij wil vertrekken naar de Orinoco, alsof zij hem nog had kunnen tegenhouden.

- 4 Het water heeft een zuiverende kracht. In het zwembad komen de zussen elkaar nader. Het is licht in het zwembad. De twee vrouwen worden dicht bij elkaar gefilmd, als om te suggereren dat het water hun verbondenheid nog versterkt. Bij een van de zwempartijen zal Juliette Léa toebijten dat ze haar vergeten was, waarop Léa Juliette de agenda's toont waarin ze elke dag Juliettes naam schreef. Het gedicht van het zoontje begint met de regen. Het is een liefdesgedicht voor zijn moeder, achterop zijn doodvonnis (de analyse die Juliette zelf uitgevoerd had). Bij het laatste, bevrijdende gesprek waarin Juliette eindelijk kan vertellen wat er gebeurd is, begint het ineens te regenen. Léa breekt de spanning door over de regen te zeggen: "Kijk eens, wat mooi!" Dan kan Juliette ook ineens tot de ontdekking komen dat "ze er is" – ze is weer klaar voor de wereld. Commissaris Fauré droomt van de Orinoco en heeft een kaart met de stroom erop aan zijn muur. De Orinoco blijkt te staan voor de laatste ontsnappingsmogelijkheid voor Fauré: de dood, de zelfmoord. Uiteraard is er de naam van de vrouwen – Fontaine – en het liedje over de fontein dat zowel Juliette en P'tit Lys dicht bij elkaar brengt als Juliette en Léa.

- 5 Luc leest een krant aan tafel. Op de kant die naar de camera toe is gedraaid zien we: Un ange passe. Wijst dat op het korte leven van haar zoontje? Wanneer Juliette voor de tweede keer naar het museum gaat, dit keer met Michel, leunen ze over de trap. Links boven hen hangt het beeld van een engel, die van hen weg wijst,

alsof hij hen de wereld wil insturen (met de belofte over hen te waken). Hier kan het zowel verwijzen naar de kleine Pierre als naar de vrouw van Michel.

- 6 Juliette en Léa speelden als kinderen het liedje samen op de piano. Hier leert Juliette het aan haar nichtje, zoals ze het vroeger aan Léa geleerd moet hebben (40'). Er valt zonlicht op hun rug. Het geeft een indruk van intimiteit, van vertrouwelijkheid, zoals ze samen op de pianokruk zitten. De herinnering aan de piano en het liedje moet pijnlijk geweest zijn voor Léa: P'tit Lys vertelt immers aan Juliette dat Léa niet wilde dat P'tit Lys piano speelde. Maar als Léa op een avond thuiskomt en Juliette met haar dochter op de piano hoort, gaat ze ook naar boven en speelt ze samen met Juliette (1u 05'52"). De vrouwen worden dicht samen in beeld gebracht (net als in het café, waar Juliette herinneringen ophaalt aan de danslessen van vroeger – 17'52"). De zussen glimlachen. Het wijst op de groeiende verbondenheid tussen de zussen. De tekst is uiteraard symbolisch ("Il y a longtemps que je t'aime" en "Jamais je ne t'oublierais" verwijst naar de band tussen de zussen die niet uit te wissen valt, en naar Léa die tegen haar ouders in aan Juliette bleef denken. Voor Juliette helpt het herstellen van de band met Léa haar om langzaam zichzelf en de wereld om haar heen te accepteren.
- 7 Ook het liedje "Dis, quand reviendras-tu" van Barbara heeft een grote betekenis in de film. Het gaat over mensen die van elkaar houden maar die van elkaar gescheiden zijn, maar de "ik" uit het liedje blijft naar de afwezige verlangen. Zo heeft Léa naar Juliette verlangd, zo zal Juliette altijd naar haar zoontje verlangen, Michel naar zijn vrouw... We horen het liedje voor het eerst in de dierentuin, maar dan instrumentaal. De dierentuin verwijst naar de gevangenis, het nog niet met woorden gezongen liedje naar het gemis. Een andere keer dat we het liedje instrumentaal horen, is op 51'39", waar Juliette de twee kinderen een verhaal voorleest. Er valt zacht licht op Juliettes gezicht. Léa komt binnen en glimlacht. Ook hier voelen we dat Juliette steeds meer de affectie van haar zus en haar kinderen toelaat, dat de zussen elkaar nader komen. Ook hier wijst het liedje op een affectie, een verbondenheid die ondanks de lange scheiding nooit helemaal verbroken is.

Op 32'46" zijn we getuige van een diner met Michel, Samir en Kaisha. Hier verdrinkt het gesprek in de gitaarmuziek: het is immers belangrijker dat we de ontspannen sfeer zien dan dat we daadwerkelijk horen waar over gesproken wordt.

1u23'32": Na het verrassingsfeestje zit Juliette bij Michel. Hij zit op de bank, zij zit met haar rug tegen de zitting. Zij kijkt niet naar hem. Ze heeft blote voeten en vertelt over de gevangenis. Op de achtergrond horen we een pianostuk van Moessorgski: "Eine Träne". Het zou ons verbazen als dat toeval was.